

МЕТОДИКА
проведення експертизи сортів шавлії (*Salvia L.*)
на відмінність, однорідність і стабільність
групи лікарських та ефіроолійних
на відмінність, однорідність і стабільність

МЕТОДИКА
проведення експертизи сортів шавлії (*Salvia L.*)
на відмінність, однорідність і стабільність
групи лікарських та ефіроолійних
на відмінність, однорідність і стабільність

Затверджено наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 16 грудня 2016 року № 547 (зі змінами та доповненнями внесеними наказами: Мінагрополітики від 22 листопада 2018 року № 571, Мінекономіки від 27 жовтня 2020 року № 2162-20)

Методику схвалено та рекомендовано до опублікування в електронному форматі Вченою радою Українського інституту експертизи сортів рослин (протокол № 12 від 30.10.2025)

Методика проведення експертизи сортів шавлії (*Salvia L.*) на відмінність, однорідність і стабільність групи лікарських та ефіроолійних на відмінність, однорідність і стабільність/ Зміни і доповнення внесено: Костенко Н. П., Український інститут експертизи сортів рослин, Електрон. вид. Київ: УІЕСР, 2025. 22 с.

ISBN 978-617-8743-31-4 (PDF)

У виданні висвітлено умови проведення кваліфікаційної (науково-технічної) експертизи сортів шавлії (*Salvia L.*) на відмінність, однорідність та стабільність.

Методикою визначено предмет досліджень (ботанічний таксон), необхідна кількість посадкового матеріалу, місце, методи та тривалість проведення досліджень. Встановлено кількість рослин для здійснення обліків, вимірювань та спостережень. З метою здійснення опису досліджуваного сорту, наведено таблицю ознак, яка містить сукупність морфологічних ознак, що мають градацію, ступінь проявлення та коди прояву і сорти-еталони. До ознак викладені пояснення, світлини та малюнки.

Методика призначена для встановлення відповідності сорту критеріям відмінності, однорідності та стабільності в Україні. Рекомендована для спеціалістів, що проводять експертизу шавлії на відмінність, однорідність та стабільність, а також для селекціонерів, науковців, аспірантів і студентів, які займаються сортовивченням та морфологією.

МЕТОДИКА

проведення експертизи сортів шавлії (*Salvia L.*) на відмінність, однорідність і стабільність групи лікарських та ефіроолійних на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів шавлії (*Salvia L.*).

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння або рослини

1) Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння або рослини для експертизи сорту.

2) Мінімальна кількість насіння для сортів, що розмножуються насінням на один пункт дослідження закладу експертизи має становити 2 г.

Мінімальна кількість рослинного матеріалу для сортів, що розмножуються вегетативно на один пункт дослідження закладу експертизи має становити 10 рослин.

3) Рослинний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

4) Рослинний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

1) Тривалість експертизи. Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли. За необхідності експертизу продовжують на третій цикл.

2) Місце експертизи. Експертизу проводять у двох пунктах дослідження закладу експертизи (основному та додатковому).

3) *Умови для проведення експертизи.* Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

Через непостійність денного світла, визначення забарвлення проводять за штучного освітлення або опівдні в кімнаті без прямих сонячних променів. Спектральний склад штучного світла освітлювального приладу має відповідати стандарту денного освітлення CIE D6500 з допустимим відхиленням, встановленим Британським стандартом 950, Частина I. Для визначення забарвлення частину рослини розміщують на білому фоні, порівнюючи із шкалою кольорів RHS.

4) План експертизи. Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 10 рослин, для сортів що розмножуються вегетативно та 40 рослин, що розмножуються насінням, розділених на два повторення.

Під час експертизи можуть бути проведені додаткові дослідження.

5) *Метод дослідження.* Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдо-якісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG – разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота рослин);

MS – вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких впродовж вегетації здійснюються усі вимірювання кількісних ознак;

VG – візуальна разова оцінка групи рослин;

VS – візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

б) *Кількість рослин / частин рослин.* Експертизі підлягає щонайменше 10 рослин для сортів, що розмножуються вегетативно та 40 рослин, що розмножуються насінням.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG – разове вимірювання 40 (10) рослин або частин 40 (10) рослин (наприклад, висота);

MS – вимірювання окремих, попередньо визначених 20 (10) рослин або частин 20 (10) рослин;

VG – візуальна разова оцінка 40 (10) рослин;

VS – візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 (10) рослин або частин 20 (10) рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Ознаки, що використовують для оцінки відмінності, однорідності й стабільності та ступені їх виявлення наведені в Таблиці ознак 7. Кожному ступеню виявлення ознаки присвоєно коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

1) Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

2) Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності сортів шавлії, що розмножуються вегетативно приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 10 рослин допускається одна нетипова.

Для оцінки однорідності самозапильних сортів шавлії, що розмножуються насінням приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 40 рослин допускаються дві нетипові.

Для оцінки однорідності перехреснозапильних сортів шавлії, що розмножуються насінням приймається популяційний стандарт 5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 40 рослин допускаються чотири нетипові.

Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

3) Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти-кандидати групують із подібними загальновідомими сортами на групи для полегшення оцінки відмінності. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

- рослина – габітус (ознака 1);
- рослина – за висотою (ознака 2);
- листкова пластинка – строкатість (ознака 15);
- суцвіття – кількість квіточок на вузлі (квітковому кільці) (ознака 25);
- трубка віночка – основне забарвлення зовнішнього боку (ознака 37) за гру-

пами забарвлення:

Група 1 – біле

Група 2 – зелене

Група 3 – жовте

Група 4 – помаранчеве

Група 5 – рожеве

Група 6 – червоне

Група 7 – пурпурове

Група 8 – фіолетове

Група 9 – блакитне

- нижня губа – основне забарвлення внутрішнього боку (ознака 43) за гру-

пами забарвлення:

Група 1 – біле

Група 2 – зелене

Група 3 – жовте

Група 4 – помаранчеве

Група 5 – рожеве

Група 6 – червоне

Група 7 – пурпурове

Група 8 – фіолетове

Група 9 – блакитне

- нижня губа – вторинне забарвлення внутрішнього боку (ознака 44) за гру-

пами забарвлення:

Група 1 – відсутнє

Група 2 – біле

Група 3 – зелене
Група 4 – жовте
Група 5 – помаранчеве
Група 6 – рожеве
Група 7 – червоне
Група 8 – пурпурове
Група 8 – фіолетове
Група 10 – блакитне

Для чіткого виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами необхідно висі-
вати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експерти-
зи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення
попередньої ознаки або умови довкілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після
Таблиці ознак;

(a) – (d) – пояснення до Таблиці ознак, розділ 8.1.

7. Таблиця ознак сортів шавлії

Назва ознаки		Ступінь виявлення ознаки	Код	Сорт-еталон
1. (* (+ PQ	Рослина: габітус VG	прямий	1	Yellow Majesty
		напівпрямий	3	Sunsaruki
		напіврозлогий	5	
		розлогий	7	Santa Barbara
		сланкий	9	
2. (* (+ QN	Рослина: за висотою VG/MS/MG	дуже низька	1	Haeumanarc
		низька	3	Hot Jazz
		середня	5	Lady in Red
		висока	7	
		дуже висока	9	Yellow Majesty
3. QN	Рослина: за шириною VG/MS/MG	вузька	3	Hot Jazz
		середня	5	Lady in Red
		широка	7	Santa Barbara
4. QN	Рослина: за щільністю пагонів VG	нещільна	3	Artemis
		помірна	5	Lady in Red
		щільна	7	Santa Barbara
5. QN	Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VG (a)	відсутня або дуже слабка	1	West Texas Form
		слабка	3	
		помірна	5	Lady in Red
		сильна	7	
		дуже сильна	9	Caradonna
6. QN	Стебло: опушення VG (a)	відсутнє або дуже нещільне	1	Hot Jazz
		нещільне	3	
		помірне	5	
		щільне	7	
		дуже щільне	9	Santa Barbara
7. (+ QL	Листок: тип VG (a)	простий	1	
		складний	2	
8. (+ QN	Черешок: за довжиною VG/MS/MG (a)	відсутній або дуже короткий	1	
		короткий	3	Sunsaruki
		середній	5	
		довгий	7	Yellow Majesty
9. (* (+ QN	Листкова пластинка: за довжиною VG/MS/MG (a)	коротка	3	Sunsaruki
		середня	5	Lady in Red
		довга	7	Yellow Majesty
10. (* (+ QN	Листкова пластинка: за шириною VG/MS/MG (a)	вузька	3	Sunsaruki
		середня	5	Lady in Red
		широка	7	Yellow Majesty
11. (* (+ QN	Листкова пластинка: співвідношення довжини до ширини VG/MS/MG, (a)	мале	3	
		середнє	5	
		велике	7	Santa Barbara
		дуже велике	9	West Texas Form

Назва ознаки		Ступінь виявлення ознаки	Код	Сорт-еталон
12. (+) QN	Листкова пластинка: розташування розширеної частини VG, (a)	біля основи	1	
		ближче до основи	2	
		по середині	3	
		ближче до верхівки	4	
13. (+) PQ	Листкова пластинка: форма основи VG (a)	гостра	1	
		тупа	2	
		заокруглена	3	
		зрізана	4	
		серцеподібна	5	
14. (+) PQ	Листкова пластинка: форма верхівки VG, (a)	загострена	1	
		гостра	2	
		тупа	3	
		заокруглена	4	
15. (*) QL	Листкова пластинка: строкатість VG, (a)	відсутня	1	Hot Jazz
		наявна	9	Dancing Flame
16. PQ	Листкова пластинка: основне забарвлення VG (a) (b)	біле	1	
		жовтувато-біле	2	
		жовте	3	Dancing Flame
		жовто-зелене	4	Golden Delicious
		світло-зелене	5	
		зелене	6	Lady in Red
		темно-зелене	7	Hot Jazz
		сіро-зелене	8	
		пурпуровато-зелене	9	
		пурпурове	10	
17. PQ	Листкова пластинка: вторинне забарвлення VG (a) (b)	біле	1	
		жовтувато-біле	2	
		жовте	3	
		жовто-зелене	4	
		світло-зелене	5	
		зелене	6	
		темно-зелене	7	
		сіро-зелене	8	
		пурпуровато-зелене	9	
		пурпурове	10	
18. (+) PQ	Листкова пластинка: поширення вторинного забарвлення VG (a), (b)	по краю	1	Caramba
		у центральній зоні	2	
		усюди	3	Dancing Flame
19. QN	Листкова пластинка: опушення VG (a)	відсутнє або дуже нещільне	1	Hot Jazz
		нещільне	3	
		помірне	5	
		щільне	7	
		дуже щільне	9	Artemis

Назва ознаки		Ступінь виявлення ознаки	Код	Сорт-еталон
20. (+) QN	Листкова пластинка: зморшкуватість VG (a)	відсутня або дуже слабка	1	
		слабка	3	Lady in Red
		помірна	5	
		сильна	7	
21. (* (+) QN	Листкова пластинка: надрізаність краю за глибиною VG (a)	відсутня або дуже мілка	1	
		мілка	3	
		середня	5	Hot Jazz
		глибока	7	
22. (+) QN	Листкова пластинка: хвилястість краю VG (a)	дуже глибока	9	
		відсутня або слабка	1	
		слабка	3	
		помірна	5	
23. (* (+) QN	Суцвіття: за довжиною VG/MS/MG (c)	сильна	7	
		коротке	3	
		середнє	5	Lady in Red
		довге	7	Santa Barbara
24. (* (+) QN	Суцвіття: міжвузля за довжиною VG/MS/MG (c)	короткі	3	Heatwave Glimmer, Hot Jazz
		середні	5	Insalgosca
		довгі	7	Wendys Wish
		мала	3	Hot Lips
25. (* (+) QN	Суцвіття: кількість квіточок на вузлі (квітковому кільці) VG, (c)	середня	5	
		велика	7	Yellow Majesty
		відсутня або дуже мала	1	Insalgosca
		мала	3	Wendys Wish
26. QN	Суцвіття: кількість бічних гілочок VG (c)	середня	5	Haemanarc
		велика	7	Blauk niglin
		дуже велика	9	Schneeh gel
		пряме	1	Caradonna, Yellow Majesty
27. (+) QN	Суцвіття: положення верхівок VG (c)	напівпряме	3	Haemanarc
		проміжне	5	
		напівпоникле	7	Insalgosca
		поникле	9	Wendys Wish
28. (+) QN	Приквітки: обпадання VG	відсутнє або дуже слабке	1	
		слабке	3	Insalgosca
		помірне	5	Wendys Wish
		сильне	7	
		дуже сильне	9	Haemanarc
29. (+) QN	Приквіток: за довжиною VG/MS/MG	дуже короткий	1	
		короткий	3	Haemanarc
		середній	5	Insalgosca
		довгий	7	
		дуже довгий	9	

Назва ознаки		Ступінь виявлення ознаки	Код	Сорт-еталон
30. (* (+) PQ	Приквіток: основне забарвлення зовнішнього боку VG (b)	шкала кольорів RHS (вказати номер групи)		
31. (* (+) QN	Чашечка: за довжиною VG/MS/MG	коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
32. (* PQ	Чашечка: основне забарвлення зовнішнього боку VG (b)	шкала кольорів RHS (вказати номер групи)		
33. QN	Чашечка: опушення зовнішнього боку VG	відсутнє або дуже нещільне	1	Lady in Red
		нещільне	3	
		помірне	5	
		щільне	7	
		дуже щільне	9	Santa Barbara
34. (* (+) QN	Віночок: за довжиною VG/MS/MG (d)	дуже короткий	1	Haeumanarc
		короткий	3	Mainacht
		середній	5	Heatwave Glimmer
		довгий	7	Hot Jazz, Yellow Majesty
		дуже довгий	9	Wendys Wish
35. (* (+) QN	Віночок: за висотою VG/MS/MG (d)	низький	3	Mainacht
		середній	5	Wendys Wish
		високий	7	
36. (* (+) QN	Трубка віночка: за довжиною VG/MS/MG (d)	коротка	3	
		середня	5	Lady in Red
		довга	7	Hot Jazz
37. (* PQ	Трубка віночка: основне забарвлення зовнішнього боку VG, (b), (d)	шкала кольорів RHS (вказати номер групи)		
38. (* PQ	Верхня губа: основне забарвлення зовнішнього боку VG, (b), (d)	шкала кольорів RHS (вказати номер групи)		
39. PQ	Верхня губа: вторинне забарвлення зовнішнього боку VG, (b), (d)	шкала кольорів RHS (вказати номер групи)		
40. QN	Верхня губа: опушення зовнішнього боку VG, (d)	відсутнє або дуже нещільне	1	
		нещільне	3	Hot Jazz
		помірне	5	
		щільне	7	
		дуже щільне	9	Santa Barbara

Назва ознаки		Ступінь виявлення ознаки	Код	Сорт-еталон
41. (* (+) QN	Нижня губа: за шириною VG/MS/MG (d)	вузька	3	Haemanarc
		середня	5	Dansalfun 1, Lady in Red
		широка	7	Heatwave Blast
42. (+) QN	Нижня губа: розташування відносно до трубки віночка VG, (d)	паралельне	1	
		помірно вниз	2	
		сильно вниз	3	
		помірно загнуте	4	
		сильно загнуте	5	
43. (* PQ	Нижня губа: основне забарвлення внутрішнього боку VG, (b), (d)	шкала кольорів RHS (вказати номер групи)		
44. (* PQ	Нижня губа: вторинне забарвлення внутрішнього боку VG, (b), (d)	шкала кольорів RHS (вказати номер групи)		
45. (* (+) QN	Нижня губа: поширення вторинного забарвлення внутрішнього боку VG, (b), (d)	в основі	1	
		у базальній третині	2	Hot Lips
		у центральній зоні	3	
		по краю	4	
		усюди	5	Pinafore Purplestream
46. (+) QN	Нижня губа: хвилястість краю VG (d)	відсутня або слабка	1	
		слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
47. (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VG	ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	
48. QN	Рослина: час досягання насіння VG	ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	
49. PQ	Насінина: основне забарвлення VS	біле	1	
		сіре	2	
		коричневе	3	
		чорне	4	

8. Пояснення до Таблиці ознак

1) *Ознаки, навпроти яких у другій колонці присутня одна з наступних позначок, обстежують таким чином:*

Якщо не вказано інше, ознаки спостерігають під час повного цвітіння.

(а) Стебло і листки спостерігають у середній третині квітучого стебла, включаючи суцвіття. Листкові пластинки спостерігають із зовнішньому боку.

(б) Основне забарвлення це забарвлення з найбільшою площею поверхні. Вторинним забарвленням є забарвлення другої найбільшої площі поверхні. У тих випадках, коли площа покриття основного та вторинного забарвлення дуже близька, для прийняття рішення, яке забарвлення має найбільшу площу, темніше забарвлення вважається основним.

(с) Суцвіття спостерігають до зів'янення найнижчої квітки у суцвітті.

(д) Віночок спостерігають на щойно повністю відкритих квітках.

2) Пояснення до окремих ознак.

До 1. Рослина: габітус

3
напівпрямий

7
розлогий

9
сланкий

До 2. Рослина: за висотою

Висоту рослин спостерігають від поверхні землі до верхівки рослини, включаючи суцвіття.

До 7. Листок: тип

1
простий

2
складний

До 8. Черешок: за довжиною

До 9. Листкова пластинка: за довжиною

До 10. Листкова пластинка: за шириною

До 11. Листкова пластинка: співвідношення довжини до ширини

До 12. Листкова пластинка: розташування розширеної частини

До 13. Листкова пластинка: форма основи

1 гостра   2 тупа   3 заокруглена   4 зрізана   5 серцеподібна

До 14. Листкова пластинка: форма верхівки

1 загострена   2 гостра   3 тупа   4 заокруглена

До 18. Листкова пластинка: поширення вторинного забарвлення

1 по краю   3 усюди

До 20. Листкова пластинка: зморшкуватість

1 відсутня або дуже слабка   3 слабка   5 помірна   9 дуже сильна

До 21. Листкова пластинка: надрізаність краю за глибиною

1
відсутня або
дуже мілка

3
мілка

5
середня

7
глибока

До 22. Листкова пластинка: хвилястість краю

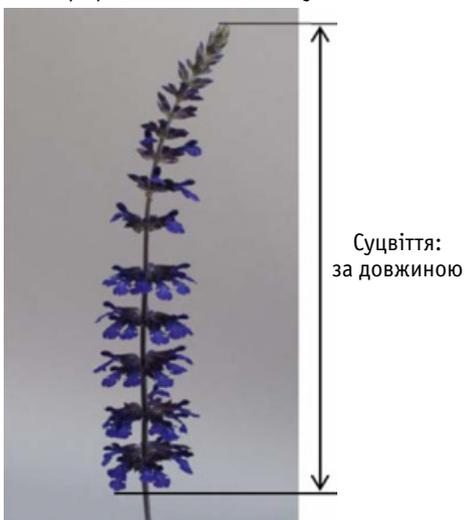
1
відсутня або слабка

7
сильна

До 23. Суцвіття: за довжиною

Проводять спостереження природньої довжини суцвіття.

До 24. Суцвіття: міжвузля за довжиною

Довжину міжвузля спостерігають у середній третині суцвіття.

До 25. Суцвіття: кількість квіточок на вузлі (квітковому кільці)
Кількість квіток на вузлі спостерігають у середній третини суцвіття.

3
мала

5
середня

7
велика

До 27. Суцвіття: положення верхівок

1
пряме

3
напівпряме

До 28. Приквітки: обпадання

Обпадання приквітків спостерігають у фазі квітування, коли приквітки відхиляються від суцвіття. Сорти, у яких приквітки тримаються сильніше, вони зберігатимуться на суцвітті під час квітування довше. Сорти, у яких приквітки тримаються слабо, втрачатимуть приквітки на початку фази квітування.

До 29. Приквіток: за довжиною

Довжину приквітка спостерігають на найнижчому приквітку, що залишається на суцвітті.

До 30. Приквіток: основне забарвлення зовнішнього боку

Спостереження проводять на приквітку на верхівці суцвіття.

До 31. Чашечка: за довжиною

До 34. Віночок: за довжиною

До 36. Трубка віночка: за довжиною

До 35. Віночок: за висотою

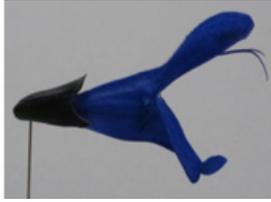
До 41. Нижня губа: за шириною

До 42. Нижня губа: розташування відносно до трубки віночка

1
паралельне

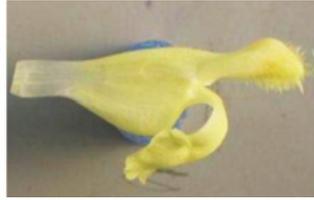
2
помірно вниз

3
сильно вниз

4
помірно загнуте

5
сильно загнуте

До 45. Нижня губа: поширення вторинного забарвлення внутрішнього боку

1
в основі

2
у базальній третині

3
у центральній зоні

4
по краю

5
усюди

До 46. Нижня губа: хвилястість краю

1
відсутня або слабка

5
помірна

7
сильна

До 47. Рослина: час початку цвітіння

Час початку цвітіння визначають, коли 50% рослин мають на квітковому вузлі щонайменше хоча б одну повністю розкриту квітку.

Список використаних літературних джерел

1. Методика проведення експертизи сортів шавлії відхиленої (*Salvia patens* Cav.) на відмінність, однорідність та стабільність. Методика проведення експертизи сортів рослин групи лікарських та ефіроолійних на відмінність, однорідність і стабільність / за ред. С. О. Ткачик.; укл. Костенко Н. П., Гринів С. М. та ін. 2-е вид., випр. і доп. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2016. С. 823–834.
2. Методика проведення експертизи сортів шавлії кільчастої (*Salvia verticillata* L.) на відмінність, однорідність та стабільність. Методика проведення експертизи сортів рослин групи лікарських та ефіроолійних на відмінність, однорідність і стабільність. / за ред. С. О. Ткачик.; укл. Костенко Н. П., Гринів С. М. та ін. 2-е вид., випр. і доп. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2016. С. 835–846.
3. Методика проведення експертизи сортів шавлії лікарської (*Salvia officinalis* L.) на відмінність, однорідність та стабільність. Методика проведення експертизи сортів рослин групи лікарських та ефіроолійних на відмінність, однорідність і стабільність / за ред. С. О. Ткачик.; укл. Костенко Н. П., Гринів С. М. та ін. 2-е вид., випр. і доп. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2016. С. 847–855.
4. Методика проведення експертизи сортів шавлії мускатної (*Salvia sclarea* L.) на відмінність, однорідність та стабільність. Методика проведення експертизи сортів рослин групи лікарських та ефіроолійних на відмінність, однорідність і стабільність / за ред. С. О. Ткачик.; укл. Костенко Н. П., Гринів С. М. та ін. 2-е вид., випр. і доп. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2016. С. 856–866.
5. TGP/1/3 General introduction to the examination of distinctness, uniformity and stability and the development of harmonized descriptions of new varieties of plants. https://www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg001_03.pdf
6. TGP/7/10 Development of test guidelines. https://www.upov.int/edocs/tgpdocs/en/tgp_7.pdf
7. TGP/13/1 Guidance for new types and species. https://www.upov.int/edocs/tgpdocs/en/tgp_13.pdf
8. Test guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of salvia (*Salvia* L.) (TG/316/1, UPOV) // Geneva. 20160-03-16. – 35 p. //URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg316.pdf

Наукове видання

**МЕТОДИКА
проведення експертизи сортів шавлії (*Salvia L.*) на відмінність, однорідність
і стабільність групи лікарських та ефіроолійних на відмінність, однорідність
і стабільність**

*Методику схвалено та рекомендовано до опублікування
в електронному форматі Вченою радою
Українського інституту експертизи сортів рослин
(протокол № 12 від 30.10.2025)*

Зміни і доповнення внесено: Костенко Н. П., Український інститут експертизи сортів рослин.

Електронне видання

Технічний редактор: *І. В. Коховська*
Комп'ютерне верстання *Н. О. Бойко*
Формат: PDF. Гарнітура *OfficinaSans*.

Видавець і виготовлювач

Український інститут експертизи сортів рослин
03041, м. Київ, вул. Горіхуватський шлях, 15
Тел.: (044) 290-40-45; e-mail: sops@i.ua
<https://www.sops.gov.ua>
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 5616 від 25.09.2017

